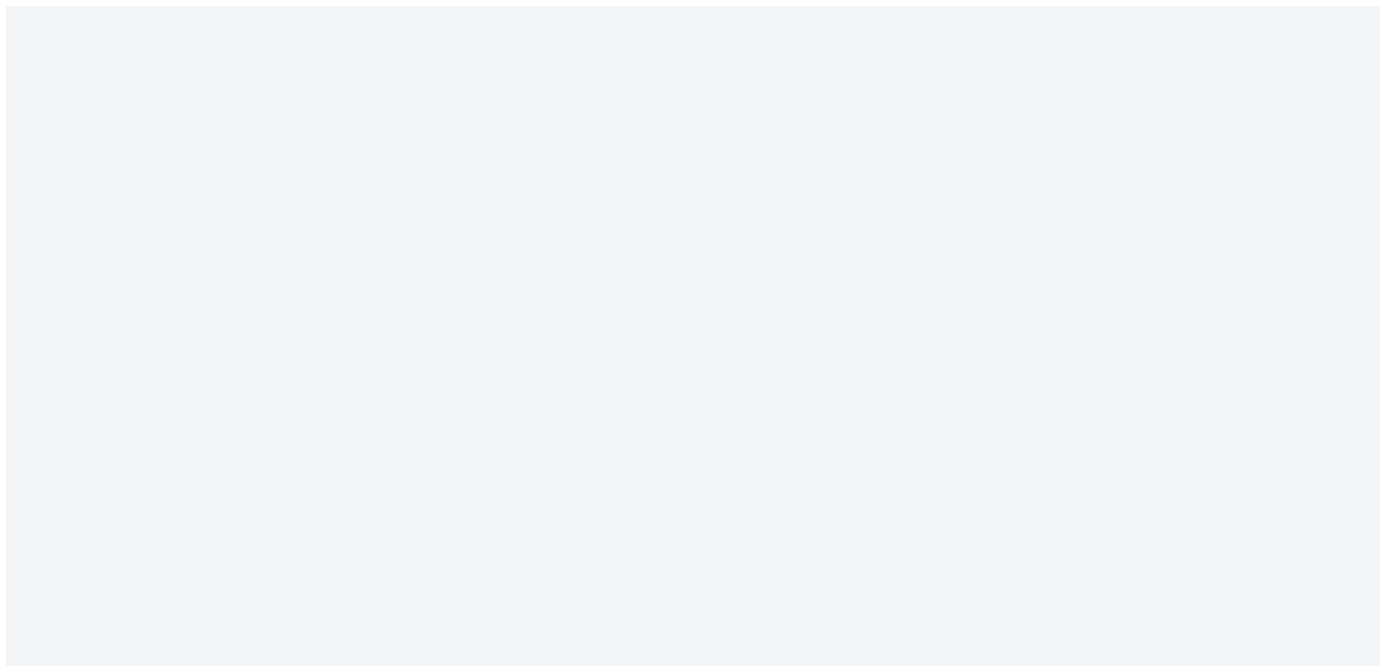

Rekruttering til førsteamanuensis- og professorstilling

I forlengelsen av SSBs prosjekt som kartlegger mobilitet i norsk akademia, er det også interessant å se på hvem som rekrutteres inn til norske universiteter og høyskoler. Vi har valgt å se nærmere på rekruttering til professor og førsteamanuensis i perioden 2015–2018, ettersom vi for denne perioden kan sammenligne funnene med NIFUs kartlegging av søkning, rekruttering og mobilitet i norsk akademia (Frølich et al. 2019). Nye professorer vil si de som står i disse stillingene for første gang i Forskerpersonalregisteret i 2018. Vi har deretter undersøkt hvor disse hadde sin hovedstilling i 2015 ved hjelp av Forskerpersonalregisteret og data fra A-ordningen.

Figur 1 Nye professorer og førsteamanuenser i perioden 2015–2018 etter hvor de hadde sin hovedstilling i 2015.

Kilde: SSB, Forskerpersonale og A-ordningen

Over 60 prosent av nye professorer kommer fra egen institusjon

Vi ser at blant de nye professorene i perioden 2015–2018, var 63 prosent rekruttert fra egen institusjon. Førsteamanuenser rekruttert fra utlandet vil her være inkludert i kategorien «egen institusjon», ettersom vi her ser på siste arbeidssted før første registrering som professor. Fem prosent av de nye professorene kommer fra andre norske universiteter og høyskoler, samme andel som er rekruttert fra instituttsektoren. Kun to prosent av de nye professorene kommer fra hovedstilling i næringslivet. Hver tiende nye professor er rekruttert fra offentlig sektor, som her inkluderer helseforetakene. Leger og andre tilsatte ved helseforetakene som deltar i FoU rapporteres inn til SSBs forskerpersonalregister. Imidlertid deltar ikke alle disse i FoU hvert år, og de vil derfor ikke være registrert i Forskerpersonalregisteret alle år i perioden, selv om de har samme arbeidssted i hele perioden. Det er dessuten relativt få personer som rekrutteres inn til professor- og førsteamanuensisstilling fra helseforetakene, slik at vi har valgt å inkludere dem i offentlig sektor i denne analysen.

Utlandet/ukjent omfatter personer der vi ikke har opplysninger om hovedstilling i 2015, verken i Forskerpersonalregisteret eller i A-ordningen. Vi antar at disse i hovedsak hadde sin hovedstilling i utlandet før de ble ansatt som professor i Norge, noe som tilsier at 15 prosent av de nye professorene er rekruttert direkte fra utlandet.

Hver femte nye førsteamanuensis rekrutteres fra utlandet

Hver femte nye førsteamanuensis ble rekruttert fra utlandet, noe som er en merkbart høyere andel enn for professorene. Nær 40 prosent av de nye førsteamanuensene er rekruttert fra egen institusjon. I perioden før 2018 bygget spesielt OsloMet og USN opp sin forskningskapasitet i forbindelse med universitetssøknadene, og flere høgskolelektorer ved disse lærestedene fikk opprykk til førsteamanuensis etter å ha avlagt doktorgrad. Også andre institusjoner bygget opp sin forskningskompetanse på samme måte. NIFU fant i sin rapport fra 2019 at 15 prosent av de nye førsteamanuensene hadde fått opprykk til stillingen fra universitets- eller høgskolelektorstillinger. Seks prosent av de nye førsteamanuensene kom fra instituttsektoren, fem prosent fra næringslivet og 14 prosent fra offentlig sektor, inkludert helseforetakene.

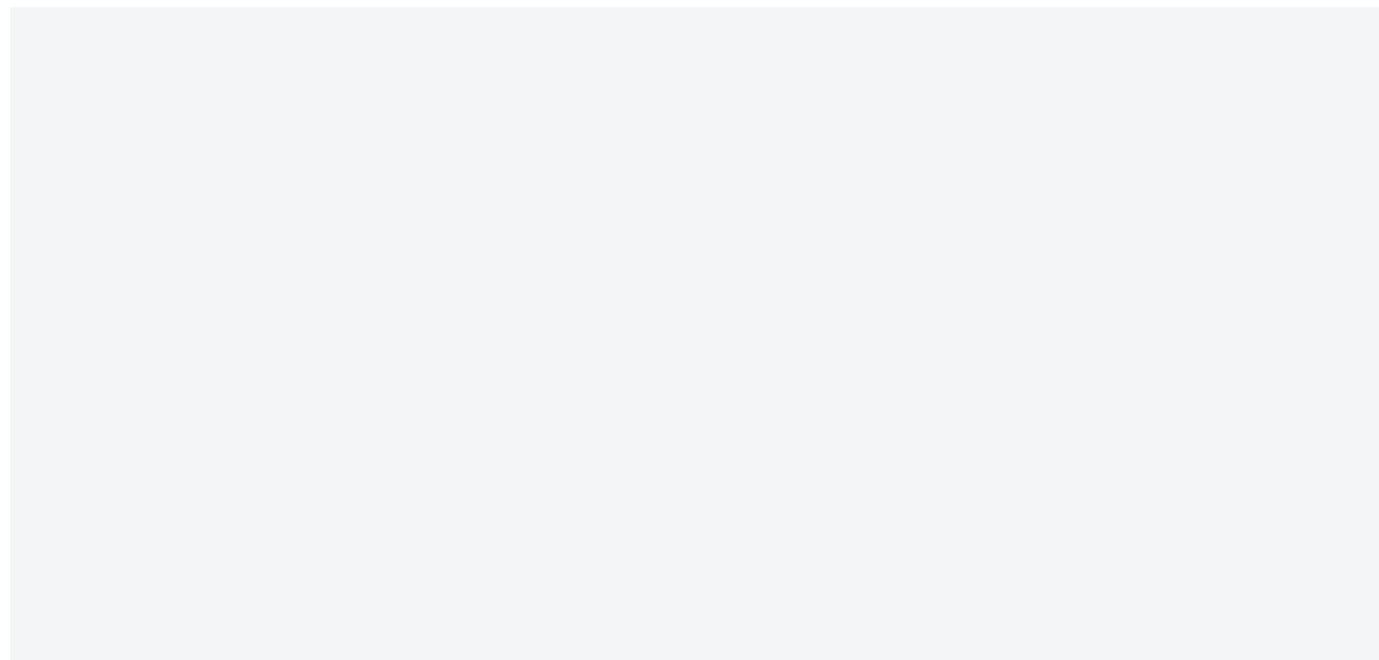
Flertallet av nye professorer rekruttert fra egen institusjon har fått opprykk

Av de 619 nye professorene som var rekruttert fra egen institusjon i perioden 2015 til 2018, hadde 85 prosent stilling som førsteamanuensis i 2015, noe som tilsier at i underkant av 60 prosent har fått professorstillingen gjennom opprykksordningen. Dette er noe lavere enn i kartleggingen av søkning, rekruttering og mobilitet ved norske universiteter og høyskoler utført av NIFU for perioden 2016 til våren 2018 (Frølich et al 2019).^[1] Her fant man at om lag to tredjedeler av professorene i utvalget hadde fått stillingen gjennom professoropprykk.

Figur 2 viser at den nest største stillingsgruppen med intern rekruttering til professor er forskere, fulgt av postdoktor. Kun 3 prosent rekrutteres fra andre stillinger, som dosent, førstelektor eller administrative stillinger.

Blant førsteamanuensene rekruttert fra egen institusjon, kom flest fra universitets- og høgskolelektorstilling, og som tidligere nevnt har flere av disse fått opprykk til førsteamanuensis etter å ha avlagt doktorgrad. Andre har vært innom en stipendiatstilling, og 23 prosent av førsteamanuensene var i stipendiatstilling i 2015. Samtidig var 24 prosent rekruttert fra postdoktorstilling og 13 prosent fra forskerstilling. Om lag 4 prosent gikk fra førstelektor til førsteamanuensis, mens 6 prosent kom fra annen type stilling, herunder fra teknisk-administrative stillinger.

Figur 2 Nye professorer og førsteamanuenser rekruttert fra egen institusjon i 2018 etter stilling i 2015.

Kilde: SSB, Forskerpersonale

Humaniora og kunsthøgskole rekrutterer størst andel professorer direkte fra utlandet

Rekrutteringsmønstrene varierer med fagområde, se figur 3 og 4. Samfunnsvitenskap rekrutterte den høyeste andelen professorer fra egen institusjon, om lag 70 prosent, fulgt av medisin og helsefag med 58 prosent. Samtidig ser vi at humaniora og kunsthøgskole rekrutterte den høyeste andelen nye professorer fra utlandet, tett fulgt av matematikk, naturvitenskap, teknologi og landbruks-, fiskerifag og veterinærmedisin (MNT-fagene). Det er ikke

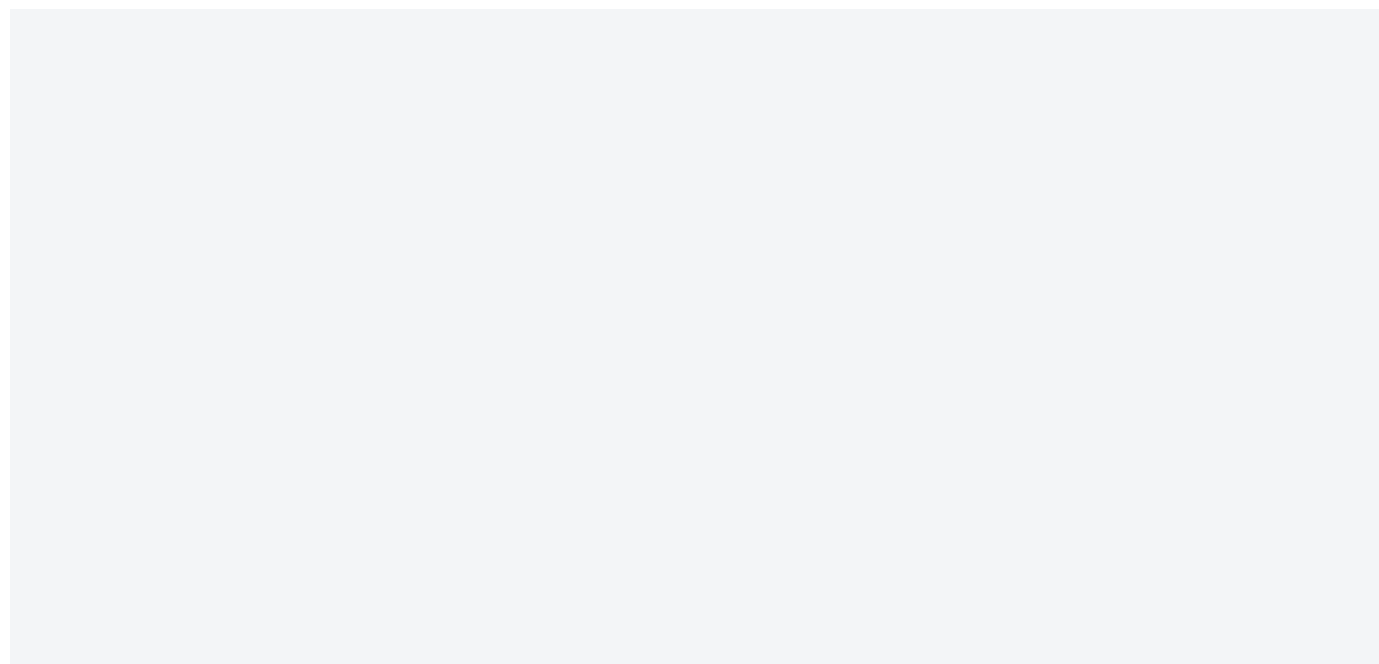
overraskende at det er mange utenlandske professorer i ulike språkfag – dette har vært vanlig også tidligere – men det var litt overraskende at humaniora og kunstfag hadde den høyeste andelen av alle fagområdene, se figur 3. Målt i antall nye professorer, kom noen flere professorer direkte fra utlandet innenfor MNT-fagene enn innenfor humaniora og kunstfag.

MNT-fagene hadde den største rekrutteringen fra instituttsektoren, mens medisin og helsefag hadde størst rekruttering fra Hver fjerde nye professor innenfor medisin og helsefag kom fra offentlig sektor, inkludert helseforetakene. Dette dreier seg hovedsakelig om leger i spesialisthelsetjenesten, hvorav flere tidligere har hatt professor II-stillinger. Helseforetakene finansierer flere professor II-stillinger tilknyttet legeutdanningene, og tidligere ble det lyst ut stillinger hvor man gikk inn i overlegestilling ved helseforetaket og professor II-stilling ved legeutdanningen helseforetaket samarbeidet med. Denne praksisen er ikke lenger vanlig. Nest høyest rekruttering fra offentlig sektor hadde humaniora og kunstfag.

Andelen nye professorer som kommer fra andre norske universiteter og høyskoler er størst innenfor samfunnsvitenskap og medisin og helsefag, men dette er en relativt marginal rekrutteringsbase. Det ser ut til å være enklere å få professoropplykk der man er, enn å søke på, og få, en utlyst professorstilling ved en annen norsk høyere utdanningsinstitusjon.

Rekrutteringen fra næringslivet direkte inn i professorstilling er svært lav. Ingen nye professorer innenfor medisin og helsefag kom fra næringslivet, mens det var om lag like mange ved hver av de øvrige fagområdene i figuren.

Figur 3 Nye professorer i perioden 2015-2018 etter fagområde¹ og hvor de hadde sin hovedstilling i 2015.

¹ MNT omfatter her matematikk, naturvitenskap og teknologi, samt landbruks-, fiskerifag og veterinærmedisin.

Kilde: SSB, Forskerpersonale og A-ordningen

Flere førsteamanuenser enn professorer rekrutteres direkte fra utlandet

Humaniora og kunstfag rekrutterte den høyeste andelen nye førsteamanuenser fra utlandet i perioden 2015 til 2018, tett fulgt av MNT-fagene, med henholdsvis 30 og 29 prosent. Vi ser her samme tendens som for professorene. Lavest andel førsteamanuenser fra utlandet finner vi innenfor medisin og helsefag, kun 10 prosent.

Figur 4 Nye førsteamanuenser i perioden 2015–2018 etter fagområde og hvor de hadde sin hovedstilling i 2015.

¹ MNT omfatter her matematikk, naturvitenskap, teknologi og landbruks-, fiskerifag og veterinærmedisin.

Kilde: SSB, Forskerpersonale

Høyest andel førsteamanuenser rekruttert fra egen institusjon finner vi innenfor medisin og helsefag, fulgt av samfunnsvitenskap. I begge disse fagområdene er det flere profesjonsutdanninger med kort tradisjon for FoU, som sykepleie, terapeutiske utdanninger, vernepleie, lærerutdanning, barnevern og andre sosialfaglige utdanninger. Innenfor enkelte av disse fagfeltene er det vanskelig å hente personale med forskerkompetanse utenfra, blant annet på grunn av språk-krav, og de må bygge opp kompetansen innad i eget fagmiljø. Vernepleie er for eksempel et fagfelt hvor det eneste landet hvor det er tilnærmet samme innhold i faget, er Island. Da blir det utfordrende å hente kandidater fra utlandet, og kompetansen må enten bygges ved egen institusjon, eller hentes fra andre norske universiteter og høyskoler. Samfunnsfag og humaniora og kunsthøgskolefag hentet den høyeste andelen nye førsteamanuenser fra andre norske høyere utdanningsinstitusjoner i 2022.

Ikke overraskende var det medisin og helsefag som rekrutterte flest nye førsteamanuenser fra offentlig sektor og helseforetakene, hele 25 prosent. MNT-fagene hentet færrest nye førsteamanuenser fra offentlig sektor, kun 8 prosent.

MNT-fagene hentet størst andel nye førsteamanuenser fra instituttsektoren, om lag 10 prosent, mens innenfor samfunnsvitenskap ble seks prosent av de nye førsteamanuensene rekruttert fra instituttsektoren. Mange nyutdannede doktorander får jobb i instituttsektoren og blir der noen år før de returnerer til universitetene og høyskolene, noe vi har sett tidligere i kapitlet. Humaniora og kunsthøgskolefag rekrutterte den høyeste andelen nye førsteamanuenser fra næringslivet. Kunsthøgskolefagene har mange utøvende kunstnere som underviser, og forsker, i deltidsstillinger, og i den grad disse er frilansere eller selvstendig næringsdrivende, vil de være registrert med hovedstilling i næringslivet.

Noter:

[1] Noen enheter oppga at de ikke hadde kapasitet til å svare på denne kartleggingen, så selv om forskerne fant at utvalget var representativt, var ikke statistikken fulldekkende og det vil være noe usikkerhet forbundet med tallene i kartleggingen. Tallmaterialet i dette delkapitlet bygger på registerdata, som er fulldekkende.

Det ble ikke vist noen globale meldinger eller andre viktige meldinger da dette dokumentet ble skrevet ut.